

Рись євразійська (*Lynx lynx*) у національному парку Черемоський

Діана Юзик

Національний природний парк «Черемоський» (Путила, Україна)
Email: muscisapa@ukr.net; orcid: 0000-0001-8659-3852

YUZYK, D. The Eurasian lynx (*Lynx lynx*) in the Cheremosh National Park. — The paper presents the results of long-term monitoring of the Eurasian lynx (*Lynx lynx*) population in the Cheremosh National Nature Park (Chernivtsi Oblast, Ukraine). The study was carried out in 2012–2025 using systematic phenological observations, SMART monitoring, snow and soil track registration, and camera trapping. Population size fluctuated between 4 and 12 individuals, stabilising at 6–9 in recent years. The species maintains a consistent presence across various habitats, primarily in remote, minimally disturbed forested areas. The application of SMART monitoring and camera traps enabled the identification of the species' distribution range, core activity zones, and migration routes, including transboundary movements from Romania. Observations of pairs and family groups provided evidence of successful breeding. Effective conservation of the species is supported by the implementation of a local Lynx Conservation Plan, regular anti-poaching patrols, collaboration with local communities, and extensive environmental education activities conducted by the park administration.

Вступ

Рись євразійська (*Lynx lynx*) — один із трьох великих хижаків Карпатського регіону. Завдяки охоронному статусу популяції рисі в Європі загалом демонструють стабільність або тенденцію до відновлення [Linnell *et al.* 2009; von Arx *et al.* 2021].

У Національному природному парку (НПП) «Черемоський» рись євразійська є рідкісним, але постійним представником фауни, котрий надає перевагу густим лісам, зокрема в урочищах Широкий Ірунь, Чорний Потік, Плай, Жупани, Калиничі, Семенчук, а також трапляється на г. Томнатик і в с. Сарата¹. Тут рись знаходить оптимальні умови — укриття та кормову базу. Як хижак вищої трофічної ланки, рись відіграє ключову роль в екосистемі, регулюючи чисельність сарн, зайців та дрібних ссавців [Ткачук 2006].

Спостереження за риссю ускладнені її прихованим способом життя, однак фіксація слідів та поодинокі трапляння свідчать про стабільність її попу-

¹ Юзик, Д. І. 2025. Характеристика поширення ссавців в НПП «Черемоський». *Літопис природи національного природного парку «Черемоський» (2023–2024 рр.)*. Путила, том 13, с. 323–341.

ляції. Збереження виду набуває особливої актуальності в умовах деградації середовищ існування. Забезпечення сприятливих умов для рисі є пріоритетним завданням для підтримання біорізноманіття в НПП «Черемоський».

Мета роботи — узагальнити результати моніторингу популяції рисі євразійської в НПП «Черемоський», виявити особливості її поширення, оцінити чисельність та визначити чинники, що впливають на збереження виду.

Матеріали та методи

Дослідження проводили у 2012–2025 роках на території НПП «Черемоський» (Чернівецька обл.), площа якого становить 7117,5 га. Моніторинг включав: систематичні фенологічні спостереження, SMART-моніторинг, реєстрацію слідів (на снігу та на ґрунті), використання фотопасток (до 8 приладів одночасно в зимовий і літній періоди).

Із вересня 2022 р. у Парку реалізують SMART-моніторинг завдяки підтримці Франкфуртського зоологічного товариства¹. Суть такого моніторингу — накопичення записів про зустрічі і фотореєстрації слідів перебування тварин (спостереження особин, слідів на снігу або ґрунті) і внесення таких даних до бази даних із GPS-координатами та фото (рис. 1). Для розміщення фотопасток (таких чотири) застосовано схему поділу території на квадрати 2,5×2,5 км, а також Паневропейську сітку 10×10 км.

Популяційні характеристики та поширення

Чисельність і поширення

Протягом періоду досліджень чисельність рисі євразійської коливалася в межах 4–12 особин. Останніми роками стабілізувалася на рівні 6–9 особин (рис. 2). Узимку складні погодні умови не заважають фіксувати активність рисі в урочищах Калиничі, Широкий, Семенчук, Жупани.

Рис. 1. Сліди рисі: ліворуч — відбитки лап на снігу, 23.01.2024; фото Р. Харь; праворуч — відбиток лапи на ґрунті, 08.08.2023; фото Л. Труфин.

¹ Докладніше про ці проекти — у сусідній статті про моніторинг популяції ведмедя.

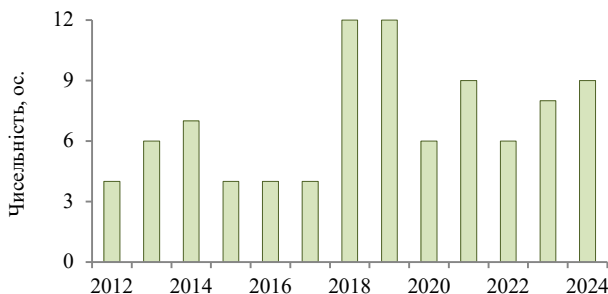

Рис. 2. Динаміка чисельності популяції рисі євразійської упродовж 2012–2024 рр. за даними зимової таксації.

Щільність популяції рисі в Парку, виходячи з отриманих даних (4–12 особин на 7117,5 га), становить 0,56–0,84 особини на 1000 га.

SMART-моніторинг і фотопастки

У 2022 р. в Парку впроваджено використання фотопасток для літнього та зимового моніторингу великих хижих ссавців, і всі такі дані облікуються (рис. 3). Узимку рись регулярно реєструють у ключових точках міграцій (рис. 4), у т.ч. парами (фото праворуч), що свідчить про її розмноження.

Моніторинг великих хижих ссавців в зимовий період 2022-2023		НПП «Черемоський»	
Всього		Види	Місця
Фотопастки з тваринами	4	Вовк (<i>Canis lupus</i>)	1
Період (дні)	121	Рись (<i>Lynx lynx</i>)	3
Фотографії	638	Ведмідь (<i>Ursus arctos</i>)	0

Рис. 3. Результати зимового моніторингу рисі фотопастками у парку «Черемоський».

Рис. 4. Рись в Парку: ліворуч — ур. Жупани, 20.03.2023; праворуч — ур. Чорний Діл, 28.11.2022.

Результати реєстрацій рисі на території Парку протягом 2022–20225 рр. представлено у таблиці 1. Пункти знахідок на мапі представлено на рис. 5.

Таблиця 1. Дані обліку рисі євразійської за слідами (2022–2025)

Дати спостережень	X	Y	Категорія спостережень	Розмір сліду, см	Кількість реєстрацій
07.12.2022	24,97315	47,73450	Сліди	-	1
07.12.2022	24,96243	47,77339	Сліди	-	1
22.01.2023	24,99064	47,76568	Сліди	-	1
21.03.2023	24,94939	47,79780	Особина	-	1
21.03.2023	24,98605	47,75126	Сліди	-	1
03.05.2023	25,03584	47,75149	Сліди	-	1
08.08.2023	25,11891	48,10409	Сліди	-	2
17.01.2024	25,00305	47,74576	Сліди	-	1
23.01.2024	25,05266	47,74819	Сліди	-	1
28.11.2024	24,96151	47,77413	Сліди	-	1
16.01.2025	24,96731	47,80072	Сліди	6x6	1
11.02.2025	25,02507	47,75659	Сліди	9x8	1

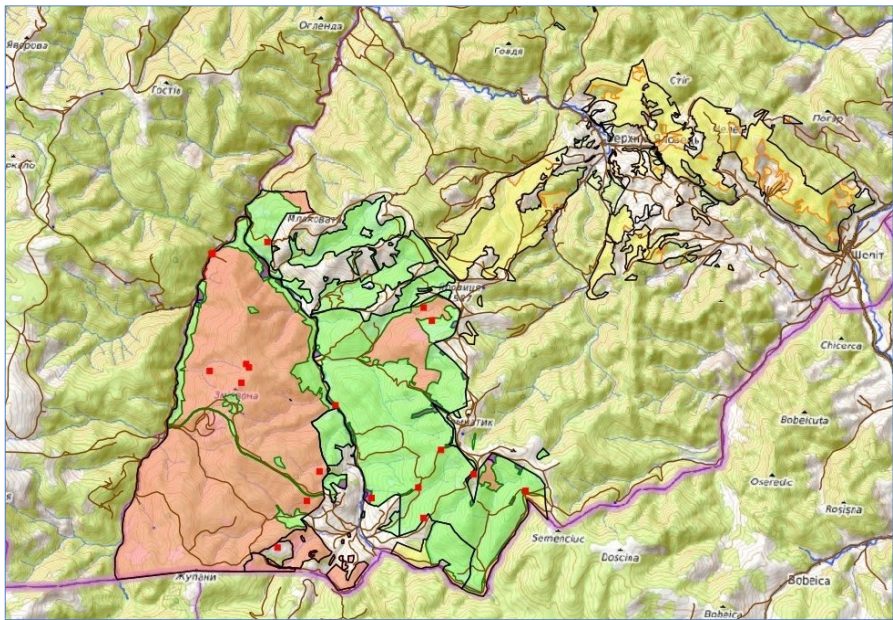

Рис. 3. Картохема реєстрацій слівів та особин рисі євразійської у базі даних SMART. Кольорові заливки: Позначення кольорами: червоний — заповідна зона; зелений — зона регульованої рекреації; фіолетовий — зона стаціонарної рекреації; жовтий — господарська зона.

Ареал і переміщення

Основні осередки активності:

• ур. Калиничі; • хр. Чорний Діл (кв. 7, 15, 17); • ур. Жупани (кв. 35, 45) та прилеглий землі Селятинської ОТГ; • с. Сарата (кв. 34 вид. 9, кв. 35 вид. 15); • ур. Широкий (кв. 19); • г. Яровиця (кв. 12 вид. 1); • ур. Семенчук (кв. 49 вид. 7); • г. Томнатик (кв. 37 вид. 8); • ур. Бочків (кв. 17).

Основні напрямки міграції:

• З Румунії через Семенчук → Томнатик → Сарата (транскордонний міграційний напрямок із подальшим розгалуженням вже на території України. • З Сарати → Яровиця та Жупани (Сарата є важливим внутрішнім вузлом, звідки тварини мігрують у двох основних напрямках). • З Яровиці → Широкий → Чорний Діл → Жупани (послідовний маршрут гірським масивом, який замикається в районі Жупанів). • З Жупанів → Чорний Діл (зворотний рух, що вказує на можливу циклічність). • Між ур. Калиничі ↔ хр. Чорний Діл (взаємна міграція, ймовірно сезонного або ресурсного характеру).

Подібні транскордонні переміщення характерні й для інших популяцій великих хижаків у Карпатах, зокрема ведмедя і вовка [Kaczensky *et al.* 2013], що вказує на важливість створення екологічних коридорів.

Конфлікти та охорона

У 2022–2024 рр. конфліктів із населенням не зафіксовано. Рись уникає контактів з людиною, що знижує ризик конфліктів. У 2024 р. НПП «Черемоський» затверджено локальний План збереження та відтворення рисі євразійської. Парк проводить рейдові патрулювання, просвітницькі заходи, встановлює біотехнічні споруди, веде облік і моніторинг виду.

Висновки

Рись євразійська стабільно присутня у межах НПП «Черемоський», що свідчить про достатню кормову базу та сприятливі умови середовища.

З'ясована чисельність (6–9 особин) відповідає очікуваній для гірських лісів. SMART-моніторинг та фотопастки дозволили деталізувати просторову структуру популяції, ареал, ключові місця активності та репродукції.

Визначено кілька сталих напрямків міграції, у т. ч. транскордонний, що підкреслює необхідність міждержавної координації заходів охорони виду.

Подяки

Щира подяка працівникам НПП «Черемоський» (Р. Харь, Д. Бойчук, В. Бурак, І. Лефєрович, Т. Скидан, Л. Труфин, Р. Шадура, Ю. Шикман) за допомогу у польових дослідженнях; Франкфуртському зоологічному товариству — за технічну підтримку, WWF–Україна — за методичну допомогу в моніторингу великих хижих.

Література

- Ткачук, Ю. 2006. Современное состояние популяции рыси (*Lynx lynx*) на Буковине и её зависимость от влияния антропогенного фактора. *Праці Теріологічної Школи*, **8**: 100–105.
- Linnell, J., U. Breitenmoser, Ch. Breitenmoser, [et al.]. 2009. Recovery of Eurasian Lynx in Europe: What Part has Reintroduction Played? *In*: M. W. Hayward, M. J. Somers (eds). *Reintroduction of Top-Order Predators*. Blackwell Publishing Ltd., 72–91. [CrossRef](#)
- Von Arx, M., P. Kaczensky, J. Linnell, [et al.]. 2021. Conservation Status of the Eurasian lynx in West and Central Europe. *Cat News Special*, **14**: 5–8.

Резюме

Юзик, Д. Рись євразійська (*Lynx lynx*) у національному парку Черемоський. — У статті узагальнено результати моніторингу популяції рисі євразійської (*Lynx lynx*) у Національному природному парку «Черемоський». Дослідження проводили у 2012–2025 рр. із використанням систематичних фенологічних спостережень, SMART-моніторингу, реєстрації слідів на снігу та ґрунті, а також фотопасток. Чисельність рисі коливалася в межах 4–12 особин, а в останні роки стабілізувалася на рівні 6–9 особин. Рись демонструє стабільну присутність у різних типах біотопів, переважно у важкодоступних лісових масивах із низьким рівнем антропогенного впливу. Застосування SMART-моніторингу, фотопасток і реєстрації слідів дозволило уточнити ареал, ключові місця перебування та маршрути міграцій, зокрема транскордонні переміщення з території Румунії. Зафіксовано випадки перебування пар та груп особин, що свідчить про успішне розмноження виду. Важливу роль у збереженні рисі відіграють охоронні заходи, зокрема реалізація локального Плану збереження виду, рейдові патрулювання, співпраця з місцевими громадами та просвітницька діяльність парку.